

С.М. Демида, М.С. Носок
(Національний авіаційний університет, м.Київ)

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджуються мотивація студентів до волонтерської діяльності, виявлення стимулів волонтерської роботи студентської молоді у сучасному українському суспільстві, конкретизовано спектр діяльності, висвітлено досвід їхньої роботи в сьогоденному соціумі, а також причини, чому волонтерський рух є рушійною силою серед цієї соціально-активної категорії населення.

Ключові слова: волонтерський рух, волонтерство, мотивація, студент-волонтер

С.М. Демида, М.С. Носок

МОТИВАЦИЯ СТУДЕНТОВ К ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье исследуются мотивация студентов к волонтерской деятельности, выявления стимулов волонтерской работы студенческой молодежи в современном украинском обществе, конкретизирован спектр деятельности, освещен опыт их работы в сегодняшнем социуме, а также причины, почему волонтерское движение является движущей силой среди данной социально-активной категории населения.

Ключевые слова: волонтерское движение, волонтерство, мотивация, студент – волонтер

S.M. Demida, M.S. Nosok

MOTIVATION OF STUDENTS TO VOLONTEER ACTIVITY

The article deals with motivation of students to volunteer activities, identification of incentives to volunteer work of students in the modern Ukrainian society, specifying of activities, highlighting the experiences of their work in today's society and the aspects that make volunteering the driving force of socially active population.

Key words: volunteer movement, volunteer, motivation, student-volunteer

Актуальність. Волонтерський рух серед студентства став рушійною силою у побудові нового соціально-активного суспільства в сучасній Україні. Це пов'язано з тим, що саме студентська молодь займає найбільш активну позицію у всіх сферах суспільного життя. У законі України «Про волонтерський рух» зазначено, що волонтерська діяльність як будь-яка соціальна, суспільно-корисна, неприбуткова та вмотивована діяльність, що проводиться шляхом надання послуг тим, хто потребує волонтерської допомоги.

Сьогодні створюються громадські організації, волонтерські об'єднання, робота, яких охоплює широкий спектр діяльності: опіка дитячих будинків, охорона довкілля, організація масштабних спортивних змагань і такий, на жаль, актуальний вид роботи як допомога бійцям АТО. Важливість волонтерської роботи визнана на державному і суспільному рівні.

У волонтерській діяльності молоді люди, перш за все, зацікавленні у розвитку комунікативних, організаційних умінь та навичок, а також у розвитку лідерських якостей особистості. Дуже часто волонтерами стають, задля формування та розвитку своїх професійних здібностей, які створюють можливості у майбутньому стати кункуренто-спроможними та висококваліфікованими спеціалістами.

Таким чином, сучасна студентська молодь лише на власних засадах альтруїзму та прагненні до змін впливає на всі соціальні сфери і процеси у суспільстві. Теоретико-практичні аспекти волонтерства як соціально-психологічного явища були дослідженні в працях таких науковців, як О. Безпалько, Н. Заверико, А. Капської, О. Карпенко, І. Звереві.

Об'єкт дослідження: волонтерська діяльність.

Предмет дослідження: мотивація до волонтерської діяльності студентської молоді в сучасному українському суспільстві.

Мета наукової роботи полягає у виявленні мотивів волонтерської роботи студентської молоді в сучасному українському суспільстві.

Завдання дослідження:

1. Дати визначення поняттю «волонтер».
2. Виявити мотиви волонтерської роботи студентської молоді в сучасному українському суспільстві.
3. Зробити класифікацію мотивів студентів до волонтерської діяльності.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних методів дослідження, а саме: теоретичні – аналіз, порівняння та узагальнення соціально-педагогічної, психологічної літератури; емпіричні – інтерв'ю та бесіди, з метою виявлення мотивів.

Основний виклад матеріалу. Волонтерська праця як така, що здійснюється на добровільних засадах та на безкоштовній основі, використовується в багатьох організаціях державного та недержавного секторів. Волонтери здійснюють свою діяльність в різних сферах: соціальній, охорони здоров'я, культури, охорони навколишнього середовища, спорту тощо. Історія розвитку та дослідження сучасних вітчизняних та закордонних науковців проблематики волонтерства в Україні та інших країнах доводять, що основною сферою діяльності добровольців є соціальна галузь допомоги, соціальної роботи, тобто важлива сфера суспільної життєдіяльності. Присвячуючи свій вільний час волонтерству, людина не лише залучається до суспільно-корисної діяльності, а також працює над саморозвитком з професійних та особистісних сторін, розвиваючи такі якості, як милосердя, гуманізм, толерантність, любов до праці тощо [4, с. 58].

Слово «волонтер», походить від латинського слова «voluntarius» («добровільний, з власної волі»). Уперше у світовій літературі французьке дієслово «voluntaire», що походить від відповідного іменника в значенні «той, хто пропонує себе для військової служби», зустрічається на початку XVII ст. [1, с. 370].

Питання мотивації до волонтерської діяльності залишається досить недостатньо вивченим. Проте від його розуміння багато в чому залежить успішність та результативність волонтерської діяльності [11].

Лях Т. П. стверджує, що мотивації належить провідне місце у структурі поведінки особистості. Вона є одним із основних понять, які використовуються для пояснення спонукання, діяльності в цілому. Під мотивацією розуміють сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості; усі мотиви, потреби, стимули, ситуативні чинники, які спонукають поведінку людини; процес формування мотиву [11].

На мотивацію студента стати волонтером мають вплив як внутрішні, так і зовнішні чинники. Внутрішні або особистісні чинники стосуються психологічних особливостей волонтера, його характеру, вподобань, прагнень, інтересів тощо. Зовнішні чинники створює навколишнє середовище волонтера. До них відноситься родина, друзі, колеги, а також той напрям або організація, де студент займається волонтерством [11].

У молоді, яка займається волонтерською допомогою, мотивація є різною. Практика показує, що студенти-волонтери – це кадровий потенціал для центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, де студент проходить шлях від практиканта до волонтера, залученого спеціаліста та співробітника служби. Перевагою студентів-волонтерів є їх особиста зацікавленість у набутті нових знань, умінь та навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності, бажання виконати роботу на найвищому рівні подібно до спеціаліста-професіонала соціальної служби [3].

Цікавим для нас стало питання: чи у сучасному суспільстві змінилися мотиви до волонтерської діяльності та, що впливає на процес їх формування в умовах сьогодення.

Емпіричне дослідження проходило в два етапи:

1 виявлення найбільш популярних серед української молоді видів добровільної діяльності;

2 виявлення мотивів до волонтерської діяльності та їх зв'язок з напрямками.

В першому етапі брали участь 120 респондентів, яких було опитано за допомогою проведення бесід, в результаті проведення яких нами було виявлено, що студенти-волонтери виділяють такі напрямки волонтерської роботи, як:

- допомога українській армії в АТО (57%);
- допомога дітям (21%);
- охорона довкілля (11%);
- спорт (7%);
- культура (4%).

Також у ході першого етапу нами було зроблено припущення: мотивація до волонтерства залежить від обраного напрямку і сфери діяльності.

Для підтвердження даної гіпотези нами було проведено другий етап дослідження, в якому брали участь 27 респондентів, діючих студентів-волонтерів, які задіяні у різних сферах волонтерської допомоги, але не прикріплені ні до якої організації чи установи.

Було проведено інтерв'ювання, в ході якого ми виявили мотиви студентської молоді до добровільної та безоплатної праці, а також виявили, що ці мотиви між собою різняться відповідно до обраного ними напрямку.

За результатами проведення другого етапу дослідження було встановлено, що серед студентів-волонтерів, які працюють за напрямом допомога українській армії в АТО, на перше місце поставили прагнення до позитивних змін у суспільстві (45%) та альтруїзм (27 %) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Напрямок	Мотиви до волонтерської діяльності	К-сть (%)
Допомога армії в АТО	Прагнення до позитивних змін у суспільстві	45
	Альтруїзм	27
	Бажання проявити свою чітку громадянську і політичну позицію	12
	Створення власної волонтерської організації	9
	Практика у кризовому психологічному консультуванні	7

Допомога дітям – альтруїзм (35%) та бажання впливу на суспільну думку щодо даної проблеми (31 %) (дивіться табл. 2).

Таблиця 2

Напрямок	Мотиви до волонтерської діяльності	К-сть (%)
Допомога дітям	Альтруїзм	35
	Бажання впливу на суспільну думку щодо цієї проблеми	31
	Активна громадянська позиція	26
	Можливість працювати у соціальних центрах	8

Охорона довкілля – прагнення змін у відношенні суспільства до своєї громадянської позиції (52%), соціальна активність (24%) (дивіться табл. 3).

Таблиця 3

Напрямок	Мотиви до волонтерської діяльності	К-сть (%)
Охорона довкілля	Прагнення змін у відношенні суспільства до своєї громадянської позиції	52
	Соціальна активність	24
	Захист навколишнього середовища	13
	Досвід роботи в громадах	11

Культура – прагнення до позитивних змін у суспільстві (42%), досвід з організації масових культурних заходів (25%) (див. табл. 4).

Таблиця 4

Напрямок	Мотиви до волонтерської діяльності	К-сть (%)
Культура	Прагнення до позитивних змін у суспільстві	42
	Досвід з організації масових культурних заходів	25
	Набуття нових знань та умінь та навичок	20
	Нові знайомства	13

Спорт – прагнення змінити думку громадян щодо важливості для суспільства (35%), проведення великих спортивних заходів (24%) (див. табл. 5).

Таблиця 5

Напрямок	Мотиви до волонтерської діяльності	К-сть %
Спорт	Прагнення змінити думку громадян щодо важливості для суспільства	35
	Проведення великих спортивних заходів	24
	Досвід роботи з організації масових спортивних заходів	19
	Нові знайомства	13
	Пропаганда здорового способу життя	9

Нами було встановлено, що мотиви різняться між собою, в залежності від мети, установок та цінностей респондентів. Це свідчить про те, що обраний вид волонтерської діяльності впливає на внутрішню мотивацію особистості. Тобто студенти-волонтери мають на меті отримати для себе користь у вигляді набуття певних знань, умінь та навичок, які будуть спрямовані на їх подальше особистісне, професійне зростання.

Це говорить про те, що обраний вид волонтерської діяльності впливає на внутрішню мотивацію особистості. Тобто студенти-волонтери мають на меті отримати для себе користь у вигляді набуття певних знань, умінь та навичок, які будуть спрямовані на їх подальше особистісне, професійне зростання.

Однак, результати дослідження допомогли виявити один спільний мотив, який об'єднує зазначені напрями – прагнення студентства до позитивних соціальних змін, бажання активізувати громадянську позицію суспільства. Крім цього у ході проведення інтерв'ю, було виявлено, що на мотиви до волонтерської діяльності впливають психологічні особливості особистості та її навколишнє оточення.

Отже, розглянувши різні підходи до мотивації волонтерів, а також результати проведеного нами дослідження, можна зробити висновок, що основним та базовим мотивом будь-якої добровільної діяльності, є сама волонтерська робота, яка спрямована на допомогу іншим, ґрунтуючись на власній відповідальності і переконаннях. Ця діяльність може бути пов'язана із деякими егоїстичними мотивами, але у соціально-допустимій нормі.

Проаналізувавши табл. 1 із отриманими даними ми пропонуємо власну класифікацію мотивів волонтерів таким чином:

Психологічні мотиви: потреба в почутті єдності та солідарності з іншими людьми, потреба у визнанні та спілкуванні.

Емоційні мотиви: покращення свого власного емоційного стану, отримання морального задоволення від допомоги іншим людям, здатності впливати на суспільні процеси.

Соціальні мотиви: бажання зробити свій внесок у зміни в суспільному житті, знайомство з новими людьми, реалізація власних ідей, проектів; відчуття суспільно-корисного змісту роботи, потрібність своєї праці, відчуття патріотизму.

Професійні мотиви: отримання нових знань, навичок, досвіду під час волонтерської діяльності, підготовка до майбутньої професії.

Таким чином, будь-яка діяльність людини, у тому числі і волонтерська, завжди підкріплюється бажанням людини отримати щось більше: чи то моральне задоволення, розширення кола свого спілкування або ж усвідомлення власної потрібності суспільству. Так, на кожному етапі соціалізації, особистість володіє певним соціальним досвідом, рівнем мотивації до діяльності, сукупністю вікових проблем і відповідними способами їх розв'язання. Тому на різних стадіях соціалізації людини виникають різні мотиви до добровільної діяльності.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Сучасна Україна проходить найважчі роки становлення своєї Незалежності. Події, які відбулися в кінці 2013 – початку 2014 років, суттєво вплинули на світогляд українського студентства і суспільства в цілому. У більшості відбулося переосмислення цінностей, пріоритетів і навіть сенсу свого існування. Зовнішня загроза територіальної цілісності України пробудила інстинкт самозбереження нації у вигляді об'єднання та мобілізації власних зусиль громадян проти агресора. Відтак, можемо стверджувати, що волонтерський рух в Україні, як масове явище зародився на початку 2014 року.

В зв'язку з цим в Україні значно збільшилась кількість студентів-волонтерів, які залучаються до суспільно-корисної добровільної діяльності. Існує ряд мотивів, які спонукають студента до волонтерства. Ці мотиви формуються залежно від особистісних якостей особистості, навколишнього оточення студента та обраного ними майбутнього виду професійної діяльності. У результаті проведеного дослідження ми встановили, що мотиви різняться між собою і залежать від напряму волонтерської роботи, але спільним є бажання кожного змінити свідомість інших щодо важливості своєї участі у вирішенні соціально-значущих питань і побудувати якісно нове суспільство.

Волонтерство – це особливий вид діяльності. Він потребує особливої пожертви з боку людини: її часу та особистої участі. Сьогодні волонтерські ініціативи, як правило, виникають спонтанно – за покликом душі людини, через велике серце, бажання саме за допомогою дії висловити свою підтримку, надати допомогу у часи великих змін.

Участь студентів у волонтерському русі дає їм змогу зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, самореалізуватися через ініціювання проектів і програм соціальної спрямованості.

Нами було досліджено, що студенти-волонтери виділяють такі напрямки волонтерської роботи, як: допомога дітям; допомога українській армії в АТО; охорона довкілля; культура; спорт.

До основних мотивів студентів до волонтерської діяльності належать: здобуття нових знань, навичок та вмій у певній сфері роботи; досвід роботи в громадах; бажання робити суспільно-корисну роботу; задоволення потреб у визнанні іншими; покращення свого власного емоційного, душевного та морального стану.

Мотиви волонтерів-студентів до волонтерської діяльності ми класифікували за чотири критеріями: соціально-психологічні мотиви, соціальні мотиви, емоційні мотиви, професійні мотиви.

Сьогодні найбільш поширеними напрямками волонтерської діяльності серед українського студентства є допомога у військових шпиталях, гуманітарна допомога дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах та волонтерська участь в організації культурно-спортивних заходах.

Розглянувши різні підходи до мотивації волонтерів, а також результати проведеного нами дослідження, можна зробити висновок, що основним та базовим мотивом будь-якої добровільної діяльності, є сама волонтерська робота, яка спрямована на допомогу іншим, гнучись на власній відповідальності і переконаннях.

Список літератури:

1. Закон України "Про волонтерську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 42, ст. 435.
2. Кудринская Л. А. Добровольческий труд: сущность, функционирование, специфика / Л. А. Кудринская // Социологические исследования. – 2006. – № 5. – С. 15 – 22.
3. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч.-метод. посібник / За ред. Т.Л. Лях; авт.- кол. З.П. Бондаренко, Т.В. Журавель, Т.Л. Лях та ін. – К. : Версо-04, 2012. – 288 с.
4. Сикорская Л. Е. Толерантность в представлениях молодых российских и немецких волонтеров социальной работы, Социологические исследования, № 9. Сентябрь 2007. – С. 52-58.
5. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко [та ін.] ; за заг. ред. : І. Д. Звереві, Г. М. Лактіонової. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 256 с.
6. Ящук І. П, Сівак Н. А. Залучення молоді до волонтерської діяльності. Методичний посібник / І. П. Ящук, Н. А. Сівак. – Хмельницький : ХГПА, 2012. – 136 с.
7. Вайнілович Н.А. чинники формування мотивації людини до здійснення волонтерської діяльності. [Електронний ресурс]: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/2863>
8. Гірченко О. Л., Перетяцько В. А. Дослідження компоненту духовності в структурі ціннісних орієнтацій волонтерів. [Електронний ресурс]: <http://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs126/12.pdf>
9. Голуб В. Л. Ключові поняття та категорії державного управління у сфері волонтерської діяльності. [Електронний ресурс]: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2014/05/2014-1-6.pdf>
10. Лях Т. Л. Види мотивації до волонтерської діяльності. [Електронний ресурс]: <http://www.staionline.org.ua/pedagog/80/14128-vidi-motivaci%D1%97-do-volontersko%D1%97-diyalnosti.html>
11. Лях Т. Л. Мотивація до волонтерської діяльності / Т. Л. Лях // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – № 22(8). – С. 84-91. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(8\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(8)_13.pdf)
12. Юрченко І. Мотиваційні аспекти волонтерської діяльності. [Електронний ресурс]: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28844/31Yurchenko.pdf?sequence=1>
13. Smith Justin Davis. Volunteering and Social Development [Electronic Resource] : a Background Paper for Discussion at an Expert Group Meeting / Justin Davis Smith. – New York, NY : United Nations Volunteers, 1999. – 18 p. – Access mode : <http://mirror.undp.org/capacity/cases/insights/volunteering.pdf>
14. Study on Volunteering in the European Union [Electronic Resource]: Final Report // Brussels : GHK, 2010. – 326 p. –Access mode: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf

15. Pro volontersku diialnist [On volunteer activity]: Zakon Ukrainy vid 19.04.2011 # 3236-VI // Zakonodavstvo Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

16. Volunteer // Online Etymology Dictionary [Electronic Resource]: – Mode Access : www.etymonline.com/index.php?term=volunteer

References

1. Law in Ukraine "About volunteers activity" (The governments data of Ukraine, 2011 p., Number 42, p. 435.

2. Kudrinskaya L. A. Volunteer work: the nature, function, specificity / LA Kudrinskaya // Sociological studies. – 2006. – № 5. – pp 15 – 22.

3. Management of volunteers groups A. Z.: edu. tutorial / For Ed. TL Lyakh; authors – Z. P. Bondarenko, T.V. Zhuravel, T.L. Lyakh that in. – K: Version 04, 2012. – 288 p.

4. Sikorskaya L.E. Tolerance in the views of young Russian and German volunteer social work, sociological research, number 9.September of 2007. – C. 52-58.

5. Social work in Ukraine: edu. tutorial / I. D. Zvereva, O.V. Bezpalko, S.Y. Kharchenko [that in.]; of zag. Ed. : I. D. Zvereva, G. M., Laktionova. – K: Center navch. l-ri, 2004. - 256 p.

6. Yashchuk I. P, Sivak N. A. Atraction of yonght to volunteers activity. Education tutorial / I. P. Yashchuk, N. A. Sivak. – Khmelnytskyi: HGPA, 2012. - 136 p.

7. Vaynilovich N.A. A forming factors of motivation of implementation volontereing activity by. [E-resource]: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/2863>

8. O. L. Girchenko, Peretyatko V. A. The research of spiritual components in a value structures value structures of volunteers. [E-resource]: <http://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs126/12.pdf>

9. Blue V. .L Klyuchov / Management in volunteering. [E-resource]: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2014/05/2014-1-6.pdf>

10. Lyakh T. L. Types of motivation in volunteering. [E-resource]: http://www.stattionline.org.ua/pedagog/80/14128-vidi-motivaci%D1%97-do_volontersko%D1%97-diyalnosti.html

11. Lyakh T. L. Motivation to volunteering / T. L. Lyakh // News of Lugansk national university by name Taras Shevchenko. Teaching science. – 2012. – № 22 (8). – S. 84-91. – Access mode: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(8\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(8)_13.pdf)

12. Yurchenko I. Motivational aspects to volunteering. [Electron resource]: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28844/31Yurchenko.pdf?sequence=1>

13. Smith Justin Davis. Volunteering and Social Development [Electronic Resource]: a Background Paper for Discussion at an Expert Group Meeting / Justin Davis Smith. – New York, NY : United Nations Volunteers, 1999. – 18 p. – Access mode : <http://mirror.undp.org/capacity/cases/insights/volunteering.pdf>

14. Study on Volunteering in the European Union [Electronic Resource] : Final Report // Brussels : GHK, 2010. – 326 p. –Access mode: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf

15. Pro volontersku diialnist [On volunteer activity] : Zakon Ukrainy vid 19.04.2011 # 3236-VI // Zakonodavstvo Ukrainy [Elektronnyi resurs]: – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

16. Volunteer // Online Etymology Dictionary [Electronic Resource]: – Mode Access : www.etymonline.com/index.php?term=volunteer

